

Lech Pawlata, Teresa Węgrzynowicz

Suraż, woj. białostockie, st. 3

Informator Archeologiczny : badania 22, 56-57

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

1987 r. rozpoznanie zabudowy osiedla w północno-wschodniej jego partii oraz ustalenie (ostateczne) charakteru umocnień obronnych.

Odkryto dalsze elementy konstrukcyjne trzech domostw, a w ich obrębie pozostałość znacznie zniszczonych piecej kopulastych. Udało się również ustalić w przybliżeniu rozmiary domostw w Sobiejuchach. Powierzchnia ich wahała się w granicach od 32 m² do 35 m². W bezpośrednim sąsiedztwie domostw odkryto szereg różnej wielkości jam odpadowych. Ich średnice wahały się w granicach od 0,80 do 1 m, a wypełnisko stanowiły liczne ułamki naczyń (niektóre wtórnie przepalone), kości zwierzęce i fragmenty przedmiotów codziennego użytku wykonanych głównie z rogu i kości.

Interesującego odkrycia dokonano pod podłogą jednego z domostw związanego z najmłodszą fazą osiedla. Odkryto mianowicie rogi jelenia włożone częściowo do naczynia glinianego i zdeponowane pod podłogą. Na podkreślenie zasługuje także odkrycie w kilku jamach fragmentów kości ludzkich (m. Innyimi zachowanej w całości czaszki młodej kobiety w wieku około 25 lat).

Badania we wschodniej części obiektu doprowadziły do odkrycia bardzo słabo zachowanych fragmentów wału obronnego. Analiza przekroju poprzecznego przez wał w rejonie styku ze stratygrafiał majdanu pozwala na odtworzenie poszczególnych faz osadniczych. Spotrzeżenia pokrywają się częściowo z ustaleniami dokonanymi w trakcie badań prowadzonych na tym stanowisku w latach sześćdziesiątych (Z. Bukowski). W okresie VEB/HaC na przesmyku między jeziorami: Dobrylewskim i Sobiejuskim założona została niewielkich rozmiarów osada otwarta, z którą związanych jest kilka słabo obecnie czytelnych jam odpadowych. Na początku okresu HaC osiedle otwarte zostało otoczone nasypem ziemnym. Zabudowę majdanu stanowiły już w tym czasie domostwa drewniane z podłogami w formie klepek glinianych. Nieco później w środkowej fazie okresu HaC osiedle otoczone zostało drewnianym wałem skrzyniowym, który postawiony został na częściowo zniwelowanym nasypie ziemnym. W młodszej i najmłodszej fazie osiedla w Sobiejuchach do umocnień obronnych przylegał od strony jeziora fałochron.

Badania elektromagnetyczne.

Prowadzono je równoległe z pracami wykopaliskowymi na powierzchni całego majdanu osiedla. Uzyskane dane wprowadzone zostały do komputera, który na ich podstawie wykreślił układ zabudowy majdanu. W celu weryfikacji uzyskanego komputerowego obrazu zabudowy osiedla wykonano w kilku sektorach kontrolne wykopy sondażowe, które w pełni potwierdziły dane uzyskane dzięki badaniom elektromagnetycznym.

Badania przyrodnicze.

Wykonano szereg wierceń w różnych punktach majdanu i w rejonie poza zasięgiem umocnień obronnych (sektor północno-wschodni). Pobrano liczne próby palynologiczne. W celu uzyskania jak największej ilości makroszczątków pochodzenia organicznego wyplukiwano zawartość wszystkich wyeksplorowanych w b.r. jam odpadowych. Całość zebranego materiału poddana zostanie badaniom specjalistycznym w laboratorium Muzeum w Londynie.

Zgromadzono około 650 kg ceramiki oraz szereg przedmiotów codziennego użytku, a wśród nich m. in. 7 dobrze zachowanych ciężarków glinianych do kroszeń, kilka sztydel i igieł kościanych, rogowe grociki do strzał, rozcieracze kamienne, fragmenty płaszków glinianych oraz kilka drobnych fragmentów bliżej nieokreślonych przedmiotów wykonanych z brązu i żelaza.

Badania będą kontynuowane.

Surz,
woj. białostockie,
st. 3

Konserwator Zabytków Archeologicznych w Białymstoku

Badania prowadził mgr Lech Pawlata. Konsultowała doc. dr hab. Teresa Węgrzynowicz. Finansował WKZ w Białymstoku. Trzeci sezon badań (po badaniach dr Jerzego Głostka w latach 1966-1967). Osada kultury łużyckiej z V okresu epoki brązu i okresu halsztackiego. Osada późnośredniowieczna.

Badania miały charakter ratowniczy - teren przewidywanej budowy użytkowany jako kopcowisko i pole orne. Stanowisko zlokalizowane jest na parceli Władysława Litwińczuka, miejscowego kolekcjonera zabytków. Zostało ono w znacznej części zniszczone przez głębokie doły na kartofle. Przebadano obszar 120 m² nawiązując od północy i zachodu do wykopów z lat 1966-1967.

Odkryto łącznie 15 obiektów, w tym: 9 jam, 3 dolki słupowe i palenisko (?) kamienne - z okresu osadnictwa kultury łużyckiej, oraz ślady późnośredniowiecznego budynku i piec kamienny.

Jamy kultury łużyckiej kształtu kolistego i owalnego średnicy do 2 m, w profilu nieckowate i trapezowate, skoncentrowane były zasadniczo na północ od obszaru badanego w latach poprzednich. Układ stratygraficzny wskazuje, że pierwotnie znajdowała się tu kulminacja wzniesienia. Z warstwy kulturowej i obiektów wydobyto fragmenty słaboprofilowanych, gładzo-

nych i chropowatych naczyń jajowatych, beczłkowatych, wazowatych i mis. Zaledwie kilka fragmentów jest ornamentowanych (ornament paznokłowy). Oprócz ceramiki wydobyto nieznaczną ilość materiału krzemienno-technicznego: łuszczeniowej, połówkę okrągłej, w przekroju soczewkowatej buławy kamiennnej, szpunt kamienny, oraz fragment przesiłki glinianej. Interesująco przedstawia się fakt intensywnego występowania w warstwie kulturowej, oraz w stropach obiektów, licznych kamieni stanowiących miejscami dość zwarty bruk. Część kamieni posiada wyraźne ślady użytkowania.

Z osadnictwem późnego średniowiecza związane jest odkrycie pieca, oraz prostokątnego budynku w postaci rowkowatego zagłębienia podwaliny. Owalny w planie piec o wymiarach 100 x 90 cm skonstruowany został z dużych kamieni uszczelnionych mniejszymi. Sklepienie tworzyły płyty wapienne. Otwór znajdował się w partii południowej. W okolicy pieca koncentrowała się ceramika i kości zwierzęce. W spągu warstwy kulturowej uchwycono ślady średniowiecznej orki.

Materiały i dokumentacja znajdują się w Muzeum Okręgowym w Białymstoku.

Badania będą kontynuowane.

**Tarnowiec,
woj. tarnowskie,
st. 1**

PP Pracownia Konserwacji Zabytków
Oddział w Krakowie, Pracownia
Archeologiczno-Konserwatorska
w Tarnowie

Badania prowadził mgr Andrzej Szpunar. Finansowała Dyrekcja Okręgowa Dróg Publicznych w Tarnowie. Siódmy sezon badań. Osada wielokulturowa.

Przebadano obszar 1 ara, odkryto 3 obiekty, są to jamy z ceramiką kultury łużyckiej.

Materiał znajduje się w PAK-Tarnów.

Badania będą kontynuowane.

Toruń, st. 23 - patrz okres wpływów rzymskich.

Tur Dolny - Businka, gm. Michałów, woj. kieleckie, st. 3 - patrz epoka brązu.

Uhrusk, gm. Wola Uhruska, woj. chełmskie, st. 11/50 - patrz późne średniowiecze.

**Wilkowice, gm. Wartkowice,
woj. sieradzkie,
st. 1**

Uniwersytet Łódzki
Katedra Archeologii

Badania prowadził mgr Jacek Błaszczyk. Finansował WKZ w Sieradzu. Ósmy sezon badań. Stanowisko wielokulturowe: cmentarzysko kultury łużyckiej z okresu halsztackiego, osada kultury pomorskiej z okresu wczesnołateńskiego, osada kultury przeworskiej z okresu późnołateńskiego i rzymskiego, osada wczesnośredniowieczna.

Badania były kontynuacją prac rozpoczętych w 1979 r. Przebadano obszar 770 m². Odkryto 36 obiektów reprezentujących kulturę łużycką, pomorską, przeworską i prapolską.

Do kultury łużyckiej należał 1 grób ciałopalny (nr 149). Niestety był on całkowicie zniszczony. Zachował się jedynie fragment bruku nakrywającego grób oraz położony niżej wieniec zbudowany z luźno ułożonych kamieni. Znalaziono w grobie ułamki ceramiki pozwalają go datować na okres halsztacki.

Do kultury pomorskiej zaliczono 6 jam osadniczych. W większości były to obiekty owalne o średnicy od 80 do 110 cm. Wypełniska ich stanowiła brązowa ziemia. Wewnątrz jam znajdowano ułamki ceramiki z charakterystycznymi dla kultury pomorskiej zdobieniami płaskimi. Występowały również nieliczne kości zwierzęce. Odkryte zabytki pozwalają datować wszystkie jamy na okres wczesnołateński.

Z osadnictwem kultury przeworskiej związane były 2 chałupy (nr 23 i 24), 4 jamy osadnicze oraz dwa paleniska. Wśród obiektów należących do tej kultury najciekawszą okazała się chałupa nr 24. Był to obiekt o kształcie prostokąta z zaokrąglonymi narożnikami, o wymiarach 4,8 m x 4,0 m. Wewnątrz chałupy (prawie na środku) znajdowało się okrągłe palenisko (o średnicy ok. 60 cm), zbudowane z kamieni ułożonych w dwóch warstwach. W wypełnisku obiektu, które stanowiła brunatna ziemia, znaleziono dużą ilość ułamków naczyń, kości zwierzęce oraz dwa przęśliki. Interesujące było również palenisko ozn. nr 16. Zbudowane było z kamieni ułożonych w dwóch warstwach w jamie o średnicy ok. 80 cm. Pomędzy kamieniami znaleziono jedno całe naczynie, dużą ilość ułamków ceramiki oraz kości zwierzęce.

Z innych znalezisk związanych z kulturą przeworską warto wymienić dwa denary (Antoninusa Piusa i Cryspliny), które znaleziono w pobliżu jam osadniczych tej kultury.

Z osadnictwem wczesnośredniowiecznym związanych było 21 obiektów (1 chata, 15 jam